

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

VII MERJASEC V KAMNI-
SKI OKOLICI

Ljubljana, 1. oktobra 1931.
Ljubljana, 1. oktobra 1931.
delava sta ga pobila v ka-
nalu tovarne v Duplici
je v četrtek 1. oktobra sel-
juni. Bonačeve centrale v
slici. Joško Ničman, gledat-
je voda na jezu, je slišal pod-
vami v vodi neko plasjan-
jam, podoben hrojenju. Ko
postreljal z zepno svetilko —
je krog 4. zjutraj — je opa-
vodi velikega divjega mer-
ja, ki je najbrž pri ptičju vo-
del v kanal in se ni mogel
viti in njega, ker so stene do-
visoke. Ničman je pograbil
vse vile ter začel tolci mer-
ja po glavi, kar pa merjasec
znamilo. Zato je skočil Nič-
man v centralo po revolver, ga
ter s tovaršem Debevecem
nova nad zverino. Ničman je
v merjaseca vse štiri na-
pa nič zaleglo. Debevec
je zamahoval s sekiro po
števki glavi, pa tudi to ni
znameno. Merjasec se je le ves-
aril in dvigal po vodi a sil-
rjenjem. Debevecu je tudi
v malone izpulil iz rok. Se-
ste ga spravila bliže be-
stene, mu je Ničman dal
dve smrtonosne strele
vovo. Merjasec se je tedaj po-
vzal in ga je voda odnesla do
vane Remec na Duplici. Tam
je zverina obležala na plit-
verino so hodili gledati kmet-
e. Star je bil merjasec
dve leti, tehtal pa je 140
Ničman je seveda obvestil
spomnico lova go. Souvanovo v
tem potoku, ki je že nedavno
priredila gonjo po gosod-
bi iztaknila merjaseca, ki
je delj časa delal mnogo ško-
metom v kamniški okolici.
"lovec" Ničman pa je ta-
popolnog moral izročil re-
veroročnikom, ki so ga na-
vili, da je nosil revolver brez
nega lista. Zdaj bo prejel za
nočno borbo z merjascem
sob.

DROBNE VESTI

Potegnil otroku kožo z glavo
litijski okolici se je zgodil
vaden primer pasje divjosti
Lovračevu Faniku je na-
sledov pes ter jo ugriznil
ave ter potegnil z čeljustmi.
guil je otroku skoro vso ko-
glave. Skalpiral ga je. O-
so našli domaći vsega v kr-
genesil so ga takoj k litij-
su zdravniku dr. Ukmariju,
zgotovil, da je pes deklet-
stegnil z glave lasiče, plast
in podkožje. Obvezal je de-
nakar so ga starši prepe-
vijo v ljubljansko bolnico, da ga
zavijo.

Spet 28 delavcev na cesti
industrialec Lenarčič Josip je
odpustil iz svoje parketar-
je delavcev. In zima je pred
delavci.

Jugoslavija politika zaplenjena
ponedeljek 28. sept. se je v
Mariboru velik televizijski
predstavil kot glavni gospod-
nik tajnik Mednarodne trans-
me federacije iz Amsterda-
ja. Nathans, ki je prišel na
svetovni kongres v Zagreb. Zna-
čkalni borec s. Nathans je
v nemškem jeziku o med-
nem položaju delavskega
uda, posebej se o transport-
delavcih. Njegov govor je
bil "Delavska politika" od
septembra. Ko je bila že raz-
šana po posti, je policija izda-
la, da je treba to številko
zameniti. Zaplenili so jo in poli-
ciji organi so Delavsko poli-
ciporabili iz vseh javnih loka-
torjev. Najbolj je bil nevšečen odlo-
čil Nathansovega govora, ki
je: "Zlasti se je s. Nathans
z vprašanjem koalicijake
in je razmotrovao pravice
vseh držav, omenil, da
mednarodna delavska federacija
sportnih delavcev z budnim
zahteva razvoj razmer
v Jugoslaviji in da bo kot
tudi v bodočem vedno skrbe-
la, da bo kolikor mogoče po-
javljati jugoslovanskim televizijskim
v boju za njihov obsta-
vanje in na osnovne pravice svo-
j organizacije. Svoboda kon-
cepta je zajamčena v mednarod-
nem dogovoru. Sveda se koali-
cija mnogih držav.

Kolesar povozil starko
Na cesti Kranj-Smlednik se je
dne 2. okt. priprnila smrtna ne-
sreča. Kolesar Josip Brešar iz
tovarne Intek je vozil proti to-
varni. Pred njim je šla po cesti
beračica Andrijanova, ki je šla
po lev strani ceste. Ko se je na
kolesarjevo zvonjenje hotela u-
mkniti, je stopila na sredno ce-
ste in je kolesar zavozil naravnost
proti njej ter jo podrl. Star-
ka je obledala nezavestna. Bre-
šar je prestrašen pohitev v bli-
jino hišo po vodo, močil starki če-
lo ter jo spravil k zaveti. Toda
starca se je kmalu spet onesvesnila. Prepeljali so jo v Kranj k
zdravniku dr. Božiču, ki je ugo-
tovil, da ima starka prebito lo-
bojno in da v notranjosti krvavi.
Ze po pol desetih je starka
tem poškodbam podlegla. Doma
je bila iz Spodnjih Pirnič pri
Medvodah.

Agitirajte za Prosveto!

izigrava. Najslabši je položaj v
dezelah fašistične reakcije. Ka-
pitalistično gospodarstvo na ce-
lem svetu se nahaja v težki kri-
zi. Uničujejo se dobrine, medtem
ko ljudje stradajo. Kapitalizem pa
namesto da bi dvignil kupno
moč širokih slojev, jo slabí z
zniževanjem plač. Endnušno pre-
pičanje vlada po celiem svetu, ne
samod delavec, ampak tudi
med podjetniki, da tako ne more
iti več naprej. Človeška družba
stoji na razpotju in nahaja-
mo se na predvečeru velikih dō-
govkov. V tej dobi delavstvo ne
sme ostati ob strani. Spas njegov
leži v organizaciji. Kajti le orga-
nizirano delavstvo bo v stanu, po
gesu: eden za vse, vsi za enega,
v danem momentu obvladati po-
ložaj in si ustvariti boljšo bodoč-
nost."

Radi objave teh besed s. Na-
thansa je bila "Delavska politika"
zaplenjena. Zakaj nerodno je
za vladajoči razred, če veruje
ljudje, da stojijo pred velikimi
dogodki. Zato rdeči svinčnik
cenzure prečira take izave.

Most so prenesli

Pred tedni so razdrli stari železni most pod Trancem v Ljubljani, ki je nosil ime "Šuštarški most." Vse železne dele so prenesli potem v bližini bolnice, ker je bilo v načrtu, da most postavi-
jo tamkaj, namesto njega pa
zgradijo pod Trancem novega železobetona. In delave so pohi-
tel, prav ameriško aglico so
pokazali pri postavitvi tega sta-
rega mostu za bolnico. V osmih
dneh so vso železno konstrukcijo
mostu postavili in sestavili. Zdaj
je treba le zabetonirati temelje na obreh bregovih, postaviti
ograjo in — most bo odprt. Tako
pa Šuštarški most zaživel znova
v spodnjem delu mesta. Na nje-
govem prejšnjem mestu pa prav
pridno in nāgljo gradijo železobetonski most po načrtu arhitek-
ta Plečnika.

Samomor starke

Iz Metlike poročajo o samomo-
ru 80-letne Marte Predovičevi iz
Hrasta v občini Suhoš pri Metliki. Pred dnevi je pomagala pri
trgatvi v vinogradu, nenadoma pa se je zmedla ter dejala, da
gre v vodo. Ljudje tega niso vze-
li za res, toda starka je vendarle
odhitela od Krivoglavič, kjer se
je vrgla v Krupo. Mlinar Žunič je
zdaj potegnil njeno truplo iz
vode. Domnevajo, da je izvršila
samomor v blaznosti, nastali iz
žalosti radi samomora njenega
nete Dragelja, ki se je ubil na
Bavarškem, kjer je krošnjaril.

Policija in komunisti se strejajo

Zagrebška policija je zvedela
30. septembra, da se nahaja v
neki zagrebški predmestni gostilni
znan komunist Josip Debeljak
s svojimi sodrugi. Policija je po-
slala skupino detektivov, ki je
obkolila hišo, v kateri so bili komunisti. Trije detektivi pa so
vdrli v gostilno, kjer so zagledali
Debeljaka v družbi s komuni-
stom Gabrijelom Kranjem. Pri-
šlo je do strejanja. Strejali so
detektivi in strejala sta Debeljak
in Kranje. Detektiv Dotlič se je ranjen zgrudil na tla, drugi
pa dva detektiva pa sta odnesli
zdravo kožo, a prestreljene pla-
ščice in klobuke. Kranje so ranjene
prijeti, dočim je Debeljaku uspelo,
da je klijub rani pobegnil preko balkona in ga niso mogli
prijeti. Policija je arretirala tudi
vse ostale goste, ki so bili v go-
stilni. Policijski agent Dotlič je
poškodbi podigel.

Kolesar povozil starko

Na cesti Kranj-Smlednik se je
dne 2. okt. priprnila smrtna ne-
sreča. Kolesar Josip Brešar iz
tovarne Intek je vozil proti to-
varni. Pred njim je šla po cesti
beračica Andrijanova, ki je šla
po lev strani ceste. Ko se je na
kolesarjevo zvonjenje hotela u-
mkniti, je stopila na sredno ce-
ste in je kolesar zavozil naravnost
proti njej ter jo podrl. Star-
ka je obledala nezavestna. Bre-
šar je prestrašen pohitev v bli-
jino hišo po vodo, močil starki če-
lo ter jo spravil k zaveti. Toda
starca se je kmalu spet onesvesnila. Prepeljali so jo v Kranj k
zdravniku dr. Božiču, ki je ugo-
tovil, da ima starka prebito lo-
bojno in da v notranjosti krvavi.
Ze po pol desetih je starka
tem poškodbam podlegla. Doma
je bila iz Spodnjih Pirnič pri
Medvodah.

Agitirajte za Prosveto!

Zakaj ga je

Pri nekem kmetu v Radvanju
pri Mariboru so kojuh koruso. To
opravilo je po navadi nekak
praznik za vaško mladino. Pri
kakem večjem posestniku se pri
tem opravil zbere vsa mladina
domače vasi, pa tudi se sosečne
pridejo. In ker se to dogaja
jeseni, ko je na razpolago novo
vino in sadjevec, se pogostoma
ti dogodki kontakto s pretepotom
ali celo ubojom. Kojuhanje v
Radvanju se je končalo z ubo-
jem. Ne kojuhanje so prišli fantje
iz Hoč, Razvanja in bližnjih
vasic, pa so se nazadnje prav
hudo stepli, da so se kar valjali po
tleh. Nenadoma je nekdo strašno
zakričal. Fantje so se strezili
in skočili v vasksebi, na tleh
pred njimi pa se je valjal na ko-
rusnicu komaj 24-letni Feliks
Pukl iz Zgornjih Hoč v miski
krvi. Iz hriba mu je vrela kri-
fant je izkravzel in izdihnil, pre-
den je dospela pomoč. Bila pa bi
tudi vsaka pomoč zaman, zakaj
nekdo mu je sunil nož v hrbet
tako, da mu je prezel dovodno
živo v pljučih. Fantje so se po-
razgubili in se zdaj ne vedo,
kdo je morilec.

Hud pretep na Dolenskem

Svetnika Kosma in Damijana
sta imela letos god prav na ne-
deljo. In v vasi Gradišče, ki le-
ži pod vrhovi Gorjance pri St.
Jerneju, imajo na ta dan Segna-
nje, ki ga praslavijo z vinom in
čaganom. Kosma in Damijan —
je en liter na miso! Tudi letos
so se zbrali fantje iz sosed-
nih vasi v Gradišče, pa so pil
v gostilnah vino, ki je bilo po
3 Din liter. Ko pa so se napili in
opijani, so se zbudila stara so-
vraštva med njimi in začeli se
je prepričati na nazadnje boj. Začeli so
na cesti v vasi, potem pa so se
umaknili iz vasi na državno ce-
sto. Tu sta se postavili nasproti
dvema fronti, na eni strani Vrhpol-
ičani, na drugi strani fantje iz
Zapuž. Nekateri so se oborčili
z noži in motikami, drugi s kre-
pelji, skirami, lopatami in
kampi. Kaki 20 je bilo vseh,
pa so se udarili tako za res, da
je bila cesta nekaj časa za vsak
prehod zaprta. Ko so se fantje
pretepli in razbežali, so obleiali
na cesti trije fantje ranjeni in
mnoge luže krvi. Dva ranjenca
so spravili domov, tretjega, 23-
letnega tesarja Franceta Božiča
iz Zapuž, pa so morali odpeljati
v bolnico v Kandijo. Fant ima z
motiko razbito glavo, ranjeni ima
roke in noge. Dobil jih je z
motiko, lopato in vilmami ter no-
žem. Poln ran je, celilo jih v
kandijski bolnici. Potem pa bo
treba še v zapor, kamor so od-
vedli ostale pretepade. Kosma in
Damijan, kričarska svetnika sta
bila od krščanskih fantov pota-
čenčena za svoj god. Poprej so bili
fantje seveda že pri maši.

Nam gre na smeh, če beremo
ali dogodek iz življenja tega
znamenitega učenjaka, pred ka-
mero se je prikonal celo kralj,
ko ga je na ulici srečal. Cudno
pa to ni. Mi, navadni vask-
dinci, srečujemo se v doma-
vina.

Nekaj njenjakih

Velički in znameniti možje bi
stali visoko nad nami v hladnih
višavah in nam tudi človeško
ne bi bili nič blizu, če ne bi imeli
te ali one človeške napake ali
slabosti, ki nam jih približava
in nam jih dela le ljubše in mi-
lejše kakor bi nam bili morebiti
draghi, če bi bili tudi oni "na-
vadni" ljudje. Ravno veliki
možje pa zagrele včasih kakino
takino, kakor je navaden zem-
ljian ne bi nikoli zagrešal.

Znameniti, angleški naravo-
slovec Newton, česar ime bo ži-
velo, dokler bo zmanost igrala
še kakšno vlogo v življenju, je
zivel, kako skromno in priprsto
v podeželski hišici blizu Londona.
Za družbo ni maral, ker je
bil vedno ves zatopljen v svoje
hiše skledo vode in hodil
vsiak dan gledati, koliko vo-
de manjka. Manjko je ne-
verjetno mnogo. Mož si tega
pojava ni znal razložiti, dokler
ga niso oposorili njegovi prija-
telji, da hodijo nastavljeni vo-
do pit — berlinske kavke!

Učeni zdravnik Koch, ki je
odkril bacila jetike, je prav
dotiskrat iskal avoca očala po-
vsod, samo ne na svojem nosu,
kjer jih je navadno imel. V
poštni predal pa je večkrat vr-
gel svojo listnico, namesto pi-
šma. Neki angleški zdravnik pa
je skočil iz dvetelega vlaka sred
vožnje. Ubil se na srečo ni;
pozneje pa je pripovedoval, da
se mu je zdelo, da je doma in
da je hotel iti iz ene sobe v
drugo.

Veliki modrec Schoppenhauer
se je vedno preprial s svojo go-
spodinjo zaradi računov za per-
ilo, filozof Kant pa 5 let ni žel-
il svoje hiše vsebuje vse
vse, kar je v njej. Newton
pa je skočil iz dvetelega vlaka
sred vožnje, da ne bo vse vse
vse, kar je v njej, poskušal v
vse vse, kar je v njej.

All ste se narodili Prosveta
ali Mladinski list svojemu pri-
jatelju ali sorodniku v doma-
vino? To je edini dar traine
vrednosti, ki ga ne mai doz-
nimo pošljite svojemu v doma-
vino.

"Začita moje grise je zame dobra, zato je tudi
dobro, izbrati si Luckies. Gotovo
odebravam začito grise, ki mi jo da
"Pršenje." Gotovo odebravam
tudi vas izboljšan celophanek
ovoje, ki se da odpreti brez zapor-
nega povelja."

Jack Holt

Zivl Jack Holt — zvezdnik, ki nas nikdar
ne razčaral! Pa naj bo v vseh
prostih ali v zelo nizkih trenutkih, Jack
vsi vedno smeno in življenje do prve
vsebine igranja. On je načel, ki
mogoč igralec. "A Dangerous Af-
fair," Columbia, je njegov prihodnj
film.

* * * * *

Ta LUCKY tab! Mokrotno-Varen
Cellophane. Močno zapri — Veden
pravilno. Edinstven Humidor Za-
vojšek. Zip — pa je odprt! All
vidite pritrjen "tab" vrhu zavoj-
ška. Pritrjen polovico s svojim
palcem. Obdržite drugo polovico.
Preprosto. Hitro. Zip! To je vse. Edinstveno.
Zavito v celophane, ki je varen proti prahu,
mokroti in hladilu. Cisto, zdravno, lepo
SVEŽE! Kaj more biti bolj moderno kot
LUCKIES' izboljšani Humidor zavojšek — tako
lahko pa odpreti! Dame — LUCKY TAB je
začita za vaše prote.

“It's toasted”

Želite Volupta grise — pretoasted — pred kuhanjem

In Mokrotno-Varen Cellophane Odprt
to “Toasted” Ohutno Veden Svet

NARAVNAJTE — The Lucky Strike Flips Orbits red, tan,
lečnik je vsebov zvezri po N. Z. C. omrežju.

Zato pa!
"Gospod, obnašajte se dosto-
ne, in ne nadlegujte me, ker
sem poročena." "Zakaj pa dežuje potem na
hodnik (trotoar)?"

Ivan Jontes:

V OGNJENEM OBROČU

Iz zapiskov kmečkega mladeniča

Na slednjega se davno preje temeljito pravijo: njihovi hlapeci: učitelji, agitatorji, razni pisatelji, pesniki in časopisje vzgajajo ljudi v pretiranim domoljubju, napolnjujojo njihove lobanje s fiksnimi idejami, kar jih njihovi sosedje, v našem slučaju Italijani, Srbi, Rusi in Romuni, sovražijo, da se pripravlja, da ob prvi priliki napadejo našo domovino, nam ugrabijo naše domuje, nas usužnijo in v prah potepajo vse naše pravice, našo svobodo in našo vero, in tako zasejejo v srca ljudi sovražstvo do tujcev, sovražstvo, ki je sicer izumetnico a valic temu ne roditi nič manj strašne posledice, kot če bi to sovražstvo bilo iskreno, globoko v srce ukoreninjeno.

In ko pride do neizbežnega preloma dve ma kapitalističnima skupinama, tedaj zakričijo plačanci na obeh straneh: "Domovina je v nevarnosti! Sovražnik nas hoče zausniti, potepati v prah in blato vse naše pravice, zatrepi naš jezik, napraviti iz nas brezpravne sužnje! Vladar, domovina in vera so v nevarnosti! Zato: na noge in v boj za vero, dom, vladarja! Smrt zemljelačnim tujcem! Na vrbe z njimi!"

In ljudstvo dvigne glave, neumno gleda okrog sebe in iz milijonov gri se iztrga vzrik: "Smrt požrešnim tujcem, našim sovražnikom! Na vrbe z njimi! V njihovi lastni krvi vtopimo njihovo požrešnost in zloto!"

Kakor papige.

Za drugimi ponavljajo in pri tem nič ne misijo. Nato zagori na obzoru, ki se spremeni v pošastno peklo, ki požira te človeške papige v tisočih milijonih. Gredo, brez misli, ubijajo nedolžne sovražnike, ki prav tako ponavljajo posili in z vijačo v glavo vbiti klic: "Smrt sovražnikom!", prenašajo proletstvo ločitve od rodne grude in dragih domačih, trpijo in umirajo — misijo, ne, ne misijo, temveč le v možganih, ki niso več njihovi, prevratajo lažnive besede: "Umiram za blagor domovine, svojcev in vere.

V resnic se bijejo, koljejo in umirajo za blagor kapitalizma in njegovega pošastnega otroka: militariziranega imperializma.

Obadva bi morali ubiti, jima posekati glave, potem bi ne bilo več vojsk. In to bi človeštvo lahko storilo, če bi se vzdramilo, začelo misiliti s svojimi lastnimi možgani in strnjeno v mogočen veletok spodnesno temej, na katerem so se utrdili ti zločinaki samosilniki kapitalisti.

To sem bral v tistih knjižicah, prebral dvakrat, trikrat, a tedaj nisem še razumel. Premlad sem bil še.

Dzaj razumem. In tudi mnogo drugega mi postaja čedalje bolj razumljivo. Tudi blagoslavljanje orožja po duhovčini mi postaja razumljivo.

Ampak to spoznanje mi zdaj prav nič ne koristi. Sam sem med štiristo mladeniči v svih uniformah, ki bodo kmalu njihove rakve, in če jih zaupam, kaj mislim, potem bi me ustrelili. Ne ti mladeniči, vsaj iz lastne volje, ampak kdo ve, če bi me kdo od njih ne izdal ter me spravil pred vojno sodišče, kar bi pomenilo gotovo smrt same. Dzaj ni čas za to. Molčati moram in trpet! Kajti umreti še nočem, jaz hočem živeti, za Jelko!

Ona me tako nestrnno in hrepeneče pričakuje. Zato bom molčal. Sicer pa, saj sem že zapisal, da sem sam in to pove zadost. Eden človek, ki misli s svojimi lastnimi možgani, med tri sto devet in devetdesetimi pa-

pagaji, ki ponavljajo besede za drugimi, katerih možgani so bili omejeni že v šoli, ki so še zdaj otrpli in niso zmožni misliti.

"V boj — za domovino!"

Slepici. Jaz mislim, da bi nobena kazen ne bila preostra in nobeno mučenje prestrašno za tiste hudiče, ki so napravili iz teh ljudi poslušne avtomate, ki brez misli ubogajo njihova povelja in se pustijo ubijati kot bedaste ovece! Tudi za njihove plačane sluge, učiteljev vseh vrst, bi ne bila najstrašnejša kazen, ki si jo moreš izmisli, prehuda! Se prelahka bi bila! —

Včeraj sem zašel v neko zakotno gostilno. Ko sem vstopil, mi je puščoba udarila v nos, v ušesa pa mi je zbranelo brečanje muh. Misil sem, da je gostilna prazna in že sem hotel oditi, ko me je nagovoril iz kota postaran mož.

"Kam pa bežiš? Kar sem k meni se vsedi, se bova malo pogovorila."

Kaj sem hotel drugega? Sedel sem k mizi v kota in kmalu nato je prišla zaspana natarkarica ter mi prinesla četrtna vina. Nato sem se spustil v pogovor z modicem.

Od njega sem zvedel važne novice. Da bo vojna skoro v kraju, ker je vir človeškega blaga za hrano topovom že skrajno izpran — mož je zmanjkalo in zdaj pošiljajo v vojno klavnicu že otroki — in tudi so se že vse naveličali tega strašnega klanja. Upori v vojski se nmožijo. In tak dolje.

Potem mi je šepetaje svetoval, naj zberim domov, v gore in v gorskih gozdovih počakam konca vojne. Njegov navet mi je ugajal in natihem sem sklenil, da ga ubogan.

Tako drugi dan, to je danes. Ampak moj račun je že prekrižan. Dopoldne je bila pri meni Jelka in jedva je dekle oddalo proti domu, je prišlo povelje, da se moramo pripraviti na odhod in da nihče ne sme iti iz kasarne. Poskusil sem uititi, a ni šlo. Straže so podvajene in ni se moglo izmazuniti. In zdaj odidemo. Prokleta smola! Sam bi se bil lahko domislil in mnogo preje! Dzaj je prepozno. Cež nekaj dni bom v peku. Ali prideš nazaj? Kdo ve? Eno pa vem: da ne bom ubijal ljudi.

XVI.

Ne vem, kako dolgo časa že čepimo v podzemskih rovih ob Plavi. Zdi se mi, da celo večnost. Pa smo šele nekako dva tedna na fronti. A do včeraj nismo spoznali prave vojne grozote.

Italijani so mirovali. Le semintja je trešila kaka grahati ali zaropata strojnica.

"Saj ni tako hudo na fronti kot so nam pravili drugi!" so govorili naši mladiči in v očeh jim je gorelo upanje, da bodo prišli srečno nazaj domov. Ampak včeraj je začel sovražnik bruhati ogenj in želeso in bilo je strašno, nepopisno strašno.

Celo noč in ves dan je grmelo, treskal, se bliskalo in kadilo, da groza. Zemlja se je majala ko da je potres. Bruna nad našimi glavami so se lomila, zemlja nas je zasipala, granate, ki so si našle pot v podzemsko kaverno, so se razletavale s strašnim pokom in mravarile naše fante. Leti so bili večinoma popolnoma iz sebe, nekateri so poblažnili in pobesnili od silnega strahu. Nekateri so kleli, drugi so se zarili z glavami v prst in umirali strahu, drugi spet molili in hite prosili Boga, naj se jih usmili in jim prizaneset.

(Dalej prihodnjih.)

"Matevž!"
"Jaz sem gospodar!"
Meta je vstopila.

"Sliši?" se je zadrl nad njo.
"Tvoj ljubovnik mora iz moje hiše!"

"Iz tvoje morda, iz moje ne!"
"Vlačuga!"

"Matevž! Bog mi je priča, da sem bila poštena do sedaj!"

"Kaj sem te kaj vprašal?"
Moči!"

"Ne, ne. Tako pa ne boš delal z menoj!"

"Ta je pa lepa! Čigava žena pa si amem!"

"Pravzaprav sploh od nikogar."

"Kaj?"

"Tebe ne maram, Franjo pa ne smem!"

Udaril jo je po licu z vso močjo. "Da boš vedela, kdo je tvoj moči!"

"Pojdiva!" je rekla mati. "Kakor ranjki je!" je vadihnila.

"Se ti ji dajaj potuhu!" se je zadrl nad njo.

Odali sta.

Oblekel se je in šel k Franci.

Oblekel sta se v sosednjem vas, kjer je zapravil z njo zadnje dobarje.

Nekaj dni se sploh ni zmaknil iz hiše. Mati in Meta sta mu slišali pod nog koliker sta mogli. Na

vrto je srečal Franja. Osorno mu je rekel: "S prvim se izsepite!"

"Ne bom se!"

"Kakane sramote?"

"Ne trpm prilepnika v hiši!"

Če mu ne odpoveste, ga bom jaz vrgel na cesto!"

PROSVETA

Ponavadi je odsila iz sobe in se zaklenila v kamričo na podstrešju. Matevž je nato poizkušal pri materi. "Pojdeli delat," mu je svetovala, "in imel bo denar za gostilno."

"Vražji babi! Vzeli sta se skušaj! Clovek bi znorel! Za zdravnika rabim."

"Tako! Kar hodi k njemu, bova že plačali račun," je rekla mati.

"Prokleti habi! Vreči me hočeta ven! Bom že pokazal!"

Semintja sta mu dali kak deščinaraki bankovce.

"Kaj mu je neki," je rekla Meta materi, "da tako skriva zdravila."

"Pojdji vprašati zdravnika," ji je svetovala. "Meni ni prav všeč. Sicer pa se ne razumem. Mi smo bili vedno vasi zdravi."

Meta je bila pri zdravniku. "Se to... Okužen je. Nikoli ne bom imela otrok... In če bi jih, pohabjeni, neumni bi bili... Kaj sem zaregla, da mimo tepe nadloga!" je obupana jadovala.

Kadar je bil Matevž pijan, je sili vanjo. "Kakšna žena pa si, če se dotakniti ne pustiš!"

"Nobena. Pusti me!"

"Ne boj se, da bi imela še otroke!"

"Ravno hočem jih, da veš!"

"Kritana gora! S teboj živeti je pa res kriz! Kdo si pa že želi dandanes otroka?"

"Jaz!"

"Cudno! Kar sem poznal ženske, nobena jih ni hotela imeti."

"Morda v Ameriki! Pri nas je še po starem. Z materjo sva se trudili, da postavila dom za moje otroke!"

"Otroci so le v nadlegu. Bodil pametna. Vsem prihranek in razkazal ti bom svet. Boš videla, kako lepo življenje je za temi gorami, če imas denar. Kdo bi vedno tičal tu!"

"Kaj mi mari pisani svet — jaz hočem otroke!"

"Kaj ne odnehaš. Škoda! Veš, čedna si pa že vedno. Še zaljubil se bom v tebe."

"Pusti besediljenje! Otroka misljam!"

"Ne morem."

"Zakaj?"

"Molk."

"Kaj ti pa mari! Imam vzrok."

"Vem ga. Okužen si!"

"Domisiljija!"

"Zakaj skrivaš tako zdravila?"

"Zenskam se pa res ne more ničesar prikriti! Kot kaže ste!"

"Tudi za Franco vemi..."

"Kdo ti je pa obesil na nos?"

Kot da ni slišala, je dejala bolj tihno: "Rodila sem se, da ne živim, ampak le životarim..."

"Zato, ker si neumna!"

"Da, da, neumna in prepoštena!"

Večkrat ji je dejal: "Nikari se me tako ne boj, če te hočem malo pobožati!"

"Ne dotikaj se me! Ce me okužiš, grem v vodo!"

"Kaj hočem s tako žensko!"

je dejal in šel pit ali pa k Franci.

Jesen je bila vlačna. Matevž jebolehal. Nazadnje je oblezal. Zdravnik je prisel sleherni dan. Bolezni se je vidno slabšala. Tudi se je pešalo. Trpel je neznošne bolečine. Smrdel je. Potrepleživo mu je stregla Meta. Nikoljki ni bila neprizajna. Toljila ga je, kakor je vedela in znala. Tudi mati mu je stregla. Smilji se ji je sin, še bolj pa Meta. "Petnajst let je hodila mimo življenja. Saj pravim. Žena dela pokora vse življenje, ker se je rodila kot žensko bitje."

"Meta je dobra..." je dejala mati.

"Zlato je... Neumen si bil!"

"Pa se kako... Prepozno je sedaj, ko teče voda v grio... Pol veselih življenjskih ur je bil, da bi jo preje poznal!"

"Veliko krivico si ji delal, ona je pa vse odpustila."

"Ne razumem je... Mi močki ne moremo nikoli razumeti ženske!"

V zgodnjem pomladu je umrl Matevž.

Ni bila žalostna, toda v njenem srcu je nastala praznina. "Zopet sve sami," je dejala mati.

"Kot pred petnajstimi leti..." je rekla Meta.

"Kako je se drugačje..."

"Takrat sem jaz upala, zdaj pa, o..."

"Kdo bi tako govoril! Mlada

lina, ki spada v vrsto lijan. Dr. Summers je opazoval učinke tega zdravljiva in se je kar čudil. Začel je sam delati poskuse na živalih in se prepričal, da ima tisti sok res kar čudodelno moč.

Svoje poskuse je delal najprej na prešiču, ki mu je odvezel v treh tednih pologomo toliko krvi, da se je žival že bližala svojemu koncu. Ko pa je žival vbrizgnil zgoraj omenjeni rastlinski sok, se prešič je prešel v nekaj urah takoj popravil, da je tekal in jedel, kakor da se mu ni nič zgodilo. Pologomo opomogel si je tudi neki konj, ki si je pri dirki zlomil nogo in izgubil mnogo kr